

dr hab. inż. Robert Ulewicz, prof. PCz
Politechnika Częstochowska
Katedra Inżynierii Produkcji i Bezpieczeństwa
Al. Armii Krajowej 19B, 42-201 Częstochowa
robert.ulewicz@pcz.pl

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. Marek Staszek
pt.: „MODEL SYSTEMU ZARZĄDZANIA INNOWACJAMI
W PRZEDSIĘBIORSTWACH ZORIENTOWANYCH
NA ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ”**

1. Podstawa formalna opracowania recenzji

Recenzję rozprawy doktorskiej mgr inż. Marek Staszek pt.: "Model systemu zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój" przygotowano na podstawie uchwały rady Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości, Wydział Organizacji i Zarządzania, Politechnika Śląska. Pismo ROZ-RD: 512.9.2022.2 z dn. 7.11.2022 roku wystosowała Przewodnicząca Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości dr hab. inż. Lilla Knop, prof. PŚ.

2. Ogólna charakterystyka zawartości rozprawy

Przedstawiona do recenzji praca doktorska mgr inż. Marka Staszka powstała pod kierunkiem Pani dr hab. Aleksandry Kuzior, prof. PŚ. Praca obejmuje 6 rozdziałów o łącznej objętości 316 stron, 46 rysunków, 24 tabele, 2 załączników. Wykaz literatury zawiera 562 pozycje. Tło badawcze pracy zostało bardzo dokładnie scharakteryzowane poprzez odpowiedni i bardzo szeroki dobór literatury przedmiotu, jest to mocna strona recenzowanej pracy. Analizując strukturę pracy doktorskiej można stwierdzić, że Doktorant ma bardzo dobrze opanowany warsztat badawczy i w sposób wzorcowy zaprezentował zarówno materię teoretyczną, jak i empiryczną. Stąd też strukturę rozprawy doktorskiej uznaję za poprawną. Odnosząc się do tematyki recenzowanej pracy należy podkreślić, że jest ona bardzo aktualna, zarówno

1.01.2023 / 2022/2023
3.01.2023 Maicelq

w aspekcie naukowym, jak i aspekcie utylitarnym. Współczesne poglądy, dotyczące działających dzisiaj przedsiębiorstw, akcentują ich rolę społeczną. W klasycznym ujęciu przedsiębiorstwo było nastawione głównie na realizację celów ekonomicznych. Jednak obecnie odpowiedzialność przedsiębiorstwa wymaga realizacji nie tylko celów ekonomicznych, lecz także celów społecznych i celów ekologicznych. Zachowania odpowiedzialne, rozumiane w praktyce jako realizacja przez przedsiębiorstwo celów ekonomicznych, ekologicznych i społecznych, wiążą się z przyjęciem zasad zrównoważonego rozwoju. Natomiast rozwój przedsiębiorstwa związany jest nieodzownie z innowacjami. Wychodząc z orientacji przedsiębiorczej, przejawiać się to może ukierunkowaniem na innowacje o wyraźnym nastawieniu ekonomicznym, ale z uwzględnieniem aspektów ekologicznych i społecznych. W tym kontekście istotne jest zidentyfikowanie relacji pomiędzy społecznymi i środowiskowymi wartościami, na których opiera się koncepcja zrównoważonego rozwoju oraz oczekiwaniami poszczególnych grup interesariuszy przedsiębiorstwa, kulturą organizacyjną oraz generowanymi innowacjami w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój. Dynamika tych realizacji może być rozpatrywana z punktu widzenia nieprzewidywalności otoczenia, adaptacyjności, odporności bądź sprężystości organizacji. Działania dostosowawcze przedsiębiorstwa do nowych warunków otoczenia mogą wykorzystywać zachowania izomorficzne, które są uwarunkowane kulturowo. Problematyka zrównoważonego rozwoju, jak również innowacji jest szeroko obecna w dyskursie naukowym. Jednak w literaturze przedmiotu mało jest prac z zakresu zarządzania innowacjami w aspekcie zrównoważonego rozwoju. Recenzowana praca wypełnia tę lukę poprzez uporządkowanie koncepcji i próbę opracowania modelu zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwie zorientowanym na zrównoważony rozwój. Jest to istotny problem, ponieważ w przedsiębiorstwach działających zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, menedżerowie nie mają obecnie do dyspozycji dedykowanych narzędzi wspomagających zarządzanie innowacjami, które uwzględniałyby wartości etyczne związane ze zrównoważonym rozwojem.

Oceniana rozprawa doktorska przedstawia szeroko zakrojone badania literaturowe zarówno nad problematyką zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwie, jak również koncepcji zrównoważonego rozwoju.

W swoich badaniach Doktorant wykorzystał krytyczną analizę obecnego stanu wiedzy w oparciu o obszerne studium literaturowe, ankietę badawczą (CATI), częściowo

ustrukturyzowany kwestionariusz wywiadu, badania kontekstowe oraz statystyczną analizę uzyskanych wyników. W oparciu o pozyskane dane Doktorant opracował autorski model zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój. Dlatego też uważam, że z punktu widzenia podjętej tematyki badawczej oceniana praca reprezentuje odpowiedni poziom naukowy oraz ma walor oryginalności, a zatem odpowiada warunkom stawianym rozprawom doktorskim w obowiązującej ustawie o stopniach i tytule naukowym.

3. Ocena wyboru tematu pracy, jej zakresu, celów i metod badawczych

Tematyka rozprawy doktorskiej jest istotna zarówno z naukowego, jak i praktycznego punktu widzenia i sprowadza się do prostego pytania:

Jak zarządzać innowacjami w przedsiębiorstwie zorientowanym na zrównoważony rozwój?

O ile pytanie jest proste, odpowiedź na nie jest trudna, a ilość czynników determinujących opracowanie sprawnie działającego modelu zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwie zorientowanym na zrównoważony rozwój jest co najmniej znacząca.

Autor dysertacji stara się, poprzez opracowany model, dostarczyć menedżerom instrument wsparcia w podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów związanych z zarządzaniem innowacjami w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój.

Biorąc pod uwagę aspekty i zasady zrównoważonego rozwoju, Autor rozprawy formułuje już w części wprowadzającej tezę ukierunkowaną na wartości etyczne, której prawdziwość zamierza potwierdzić lub zanegować, w brzmieniu:

Kultura organizacji oparta na wartościach etycznych sprzyja realizacji celów zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwie, ujmując innowacje jako wartość instrumentalną, służącą nie tylko osiągnięciu celów ekonomicznych, ale również społecznych i środowiskowych.

Autor rozprawy sformułował cel główny:

Opracowanie holistycznego modelu zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwie zorientowanym na zrównoważony rozwój,

oraz dwa złożone cele badawcze:

CB1: Identyfikacja wartości, na których opiera się kultura organizacyjna w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój, ich związku z oczekiwaniami interesariuszy oraz ich wpływu na funkcjonowanie organizacji ze szczególnym uwzględnieniem charakteru jej innowacyjności.

CB2: Identyfikacja kluczowych czynników determinujących innowacyjność i jej charakter oraz metod generowania potencjału innowacyjnego stosowanych w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój.

Doktorant w pracy formułuje również aż 9 hipotez badawczych (*HB1-HB9*) oraz pięć pytań badawczych (*PB1-PB5*). Tak rozbudowane hipotezy i pytania badawcze miały na celu realizację postawionych celów (*CB1, CB2*) poprzez weryfikację związków między tymi celami a hipotezami badawczymi (*HB1-HB9*) oraz pytaniami badawczymi (*PB1-PB5*). Przy czym osiągnięcia celu badawczego *CB1* wymagało od autora weryfikacji hipotez *HB1-HB3* oraz *HB7-HB9* a celu badawczego *CB2* weryfikacji hipotez *HB4-HB6* poprzez ocenę korelacji zmiennych wyjaśniających i wyjaśnianych w danej hipotezie. Do budowy modelu badawczego opisanego w rozdziale 4.2 autor wykorzystał zestaw czterech zmiennych zależnych, czterech zmiennych mediujących oraz dwóch zmiennych niezależnych.

Przyjętą w recenzowanej rozprawie metodykę uznaję za poprawną. Analizowane zagadnienie jest złożone, a jego analiza kłopotliwa i trudna. Jednocześnie należy podkreślić, że podjęcie badań w tym temacie jest ważne nie tylko ze względu na znaczenie poznawcze, ale i użytkowe w aspekcie najważniejszych trendów współczesnej ekonomii i administracji, które zakładają przemyślane korzystanie z zasobów naturalnych bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na zaspokojenie ich potrzeb. Stąd też wynika moja pozytywna ocena zarówno tematu, sformułowania tezy, celów, hipotez, pytań badawczych, zakresu i etapów badań podjętych przez Doktoranta. Po przeanalizowaniu całości rozprawy stwierdzam, iż przedstawione w części wprowadzającej rozprawy cel główny, jak i cele badawcze zostały osiągnięte, a sformułowaną tezę uznaję za udowodnioną.

4. Uwagi i pytania szczegółowe

Uważam, że rozprawa została napisana klarownie i logicznie. Układ pracy jest prawidłowy, a kolejność rozdziałów nie budzi zastrzeżeń. Język użyty w pracy jest

prawidłowy. Pod względem edycyjnym pracę oceniam bardzo dobrze, w tekście występują sporadycznie: błędy literowe, gramatyczne czy też skróty myślowe.

Zaproponowana przez Doktoranta sekwencja prac badawczych (rys. 2 str.14) i model badawczy (rys. 7 str. 152) jest poprawny i dostatecznie szeroki, jednak prosiłbym o uzupełnienie następujących zagadnień i odpowiedź na poniższe pytania:

1. W części teoretycznej Doktorant bardzo szeroko analizuje zagadnienia związane z innowacyjnością, w tym ekosystem innowacji (rozdział 2.2) – jednak zabrakło mi zagadnień związanych z wpływem tzw. społecznego klimatu wspierania innowacyjności. Czy według Doktoranta ten czynnik nie będzie istotny? W mojej opinii jest to ważny element w aspekcie akceptacji społecznej postrzegania innowacji z perspektywy społecznej odpowiedzialności biznesu, odpowiedzialności liderów biznesu i inżynierów oraz zrównoważonego rozwoju.
2. W rozdziale 4.2 na stronie 154 i 155 autor uzasadnia użycie pytań badawczych, jednak w żadnym miejscu nie wspomina o wykorzystaniu pytania badawczego *PB4* w osiągnięciu zdefiniowanych celów badawczych.
3. *ZZ3* zmienna zależna – uwzględnianie oczekiwań poszczególnych grup interesariuszy w zarządzaniu innowacjami. Autor uwzględnia dwie grupy interesariuszy: właścicieli i klientów. Moje pytanie czy autor uwzględnił społeczeństwo (społeczność lokalną)? Czy ta grupa interesariuszy zdefiniowana jest jako klient?
4. Czy próbka badawcza w liczności 12 przedsiębiorstw jest reprezentatywna i gwarantuje rzetelność wyników?
5. Po zapoznaniu się z listą partnerów Forum Odpowiedzialnego Biznesu wnioskuję, że przedsiębiorstwa zakwalifikowane do badania należą do sektora dużych przedsiębiorstw. Czy ograniczenie próby badawczej do dużych przedsiębiorstw będzie miało wpływ na uniwersalność przedstawionego modelu zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach ukierunkowanych na zrównoważony rozwój?
6. Na rysunkach (rys. 8-26) przedstawiających rozkład odpowiedzi brak jest opisu osi, co bardzo utrudnia interpretację wyników.
7. W przypadku analizy średnich wartości środowiskowych i społecznych... (rys. 27-31) brak opisów osi również bardzo mocno utrudnia interpretację. Podobną

sytuację mamy w pozostałych rysunkach. Nadmieniam, że analiza jest poprawna, ale bardzo trudna w interpretacji bez właściwego opisu.

8. Str. 188, autor podaje wynik testu istotności $p=0,13$ jednak nie podaje, z jakim rodzajem testu istotności mamy do czynienia?
9. Co skłoniło autora do wykorzystania testu Bootstrap? W przypadku tego testu wynik może zależeć od reprezentatywnej próby, ponadto Bootstrapping zależy w dużym stopniu od zastosowanego estymatora i choć jest prosty, nieświadome użycie Bootstrappingu nie zawsze daje asymptotycznie ważne wyniki i może prowadzić do niespójności.
10. Czy opracowany model systemu zarządzania innowacyjnymi w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój był poddany walidacji?

Reasumując, pragnę jednoznacznie stwierdzić, że mimo drobnych niedociągnięć nie mam żadnych wątpliwości co do tego, że Doktorant prawidłowo zrealizował zamierzony cel pracy i udowodnił postawioną w pracy tezę. Nie mam również wątpliwości, że oceniana praca jest udanym eksperymentem badawczym, zrealizowanym na dobrym poziomie merytorycznym, a omawiany w niej problem badawczy ma istotne znaczenie poznawcze jak i użyteczne.

5. Podsumowanie oceny rozprawy

Uważam, że zarówno zakres pracy, jak również metoda opracowania i przedstawienia problemu są właściwie ujęte i odpowiednio dobrane. Przedstawienie w pracy doktorskiej tak szerokiego zakresu materiału wymagało od Doktoranta bardzo dobrej znajomości problemów związanych z problematyką zarządzania innowacjami, jak również z problematyką zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw.

Podsumowując:

- Autor pracy wykazał się dobrym opanowaniem nowoczesnego warsztatu naukowego, prezentując znajomość zagadnień związanych z zarządzaniem innowacjami w przedsiębiorstwie i koncepcjami zrównoważonego rozwoju.
- Na uznanie zasługuje bardzo obszerne stadium literaturowe, charakteryzujące aktualny stan wiedzy.

- Doktorant opracował autorski model systemu zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój.
- Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.
- Przyjęty cel rozprawy został zrealizowany.

Na tej podstawie uważam, że otrzymane wyniki pracy stanowią samodzielne rozwiązanie problemu naukowego a rozprawa świadczy o ogólnej wiedzy Doktoranta w zakresie Nauk o Zarządzaniu i Jakości. Doceniam również obszerność zbiorów analizowanych danych zarówno literaturowych, jak i empirycznych, które same w sobie stanowią istotny wkład badawczy autora rozprawy.

Zamieszczone w niniejszej recenzji uwagi krytyczne mają w większości charakter dyskusyjny lub odnoszą się do uchybień natury wydawniczej. Należy podkreślić, że nie rzutują one w istotny sposób na wysoki poziom naukowy recenzowanej rozprawy.

Wnioskuje do Rady Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Politechniki Śląskiej o przyjęcie oraz wyróżnienie rozprawy doktorskiej Marka Staszka pt.: „Model systemu zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój ” i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Recenzowana dysertacja zawiera bowiem istotny i oryginalny model systemu zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwach zorientowanych na zrównoważony rozwój. Dobrze opisane i udokumentowane zależności w oparciu o badania literaturowe i badania empiryczne mają dużą wartość poznawczą i znaczenie aplikacyjne.

